ÜITSAINUS MULGIMAA

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne | Märts 2026 (nr 111) | www.mulgimaa.ee

Noore murdsive Mõisakülän päid

Küindlekuu 18. päeväl olli Mõisakülän Mulgimaa koolinoorde mälumängu “Nupute vällä” VI aaste II jagu.

Nuuri mälumängjit viiest Mulgimaa koolist võtt siikörd vastu Abja gümnaasium, mis tegutsep sii aaste Mõisakülä endisen koolimajan.

Kuna Mõisaküllä ei trehvä inimese just ülearu tihti, lätsime akatuses kik kuun muuseumi kaeme. Muuseumi juhateje Laarmanni Anu kõnel Mõisakülä aaluust. Mälumängu jaos ettevalmistemise käigun pidive õpilase lugeme mitmit Mõisaküläge seot allikit. Muuseumin kõnel Anu kah nendestsamadest teemadest ja nii mõnigi mälumängu küsimuse vastus kõlas joba muuseumin. Tark olli sii, kes mõist tähele panna. Peräst muuseumin käimist liiguti Mõisakülä koolimaja poole ja tii veeren sai vaadete kuulsa Mulgimaa vägimihe Luhaääre Arnoldi mälestussammast.

Mälumängust võtt osa kahessa võistkonda viiest Mulgimaa koolist, kige rohkemb – kolm võistkonda – olli Tõrva gümnaasiumist. Nuuri mälumängjit valmistive ette tubli Mulgimaa kooliõpeteje Kansonen Marelle ja Karu Ulvi Tõrva gümnaasiumist, Lõhmus-Erg Christi Abja gümnaasiumist, Merila Anneli Halliste põhikoolist, Sootsi Helle Tarvastu gümnaasiumist ja raamatukogujuhateje Kase Piret Kitzbergi gümnaasiumist. Õpilaste mälumängus ettevalmistemine om üits tänuväärt tüü.

Mälumängu küsimuse nuputeve vällä Mulgimaa raamatukogude tüüteje. Siikörd saadive küsimusi Järvis Anne Õisu raamatukogust, Saaremäe Tea Karksi raamatukogust, Torim Mare Karksi-Nuia raamatukogust ja Tellis Sirle Halliste raamatukogust. Aalehe Üitsainus Mulgimaa perrä tei kümme küsimust aalehe toimeteje Ilves Kristi.

Võitje: Abja gümnaasiumi punt Noored Mulgid ja nende õpeteje.

Tõrva gümnaasiumi 5. lassi punt Väikse Ubine

Pildi: Murašin Isabela

“Nupute vällä” mälumäng om ariliguld iki peris tasavägine ja nõnda olli sii siikörd kah. Om vähä neid küsimusi, mille vastust ei tää kennigi, ettevalmistemise tüü om ollu põhjalik. Mõisakülän tulli näituses täädä, kes või mes om karadann ja mesasju pannive lätlise Ruhjan peetu tõstmisevõisteluste aal Luhaääre tõstekangile raskustes. Mitu põnevet küsimust olli tettu Roometsa Lille raamatu “Härjasoo hingevaras” perrä. Selle raamatu tegevus käip Mõisakülän ja Abjan.

Tasavägitsen võistelusen sai siikörd võidu Abja gümnaasiumi punt Noored Mulgid (Mõttus Heleri, Randver Pilleriin, Kuningas Jan-Marten ja Einmann Lisandra, õpeteje Lõhmus-Erg Christi). Tõises jäi Tõrva gümnaasiumi punt Ää Latse (Veri Mirelle, Põhjala Marijanne, Lepikov Mikk Arvo ja Ramses Jaani, õpeteje Kansonen Marelle). Kolmande koha sai Tarvastu gümnaasiumi punt Üitsainus Tarvastu (Peek Estelle, Elvet Sandra Maryn, Kuhlap Sandra ja Noormets Emili, õpeteje Sootsi Helle).

Auinde kätteandmise man tervit mälumängjit Mulgi Kultuuri Instituudi ja Mulgi Elamuskeskuse uus juht Tintsi Are.

Mälumängu VI aaste perämine jagu tulep lehekuu lõpun Mulgi Elamuskeskusen.

Mälumängu läbiviimist toet Eesti Rahvakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri toetemise meede.

Kreevsi Maile
mälumängu iistvedäje
Mulgi kiil: Ilves Kristi

Hendrik Adamsoni murdeluulevõistelus tulep jälle

Mulke Selts kutsup kikki murdekeeleuvilisi saatma oma salme täädä-tuntu murdeluulevõistelusele. Mulgimaa kirjamihe ja koolipapa Hendrik Adamsoni 135. sünniaastepäeväl, 6. oktoobrel 2026 andas kige parembidele auinna Kärstne mõisan kätte.

Murdeluuleauinna välläandmise ürjäs 1994. aastel kirjanik Baturini Nikolai mõtte pääle tolleaigne Tarvastu vald ja sedä om vällä antu 14 kõrda, viimäte aastel 2021. Nüid om ohja oma kätte võttan Mulke Selts ihenotsan Grenbergi Avege. Pääle temä om kõrraldustoimkonnan viil Mulgi Kultuuri Instituudi mulgi keele ja kultuuri asjatundje Ilves Kristi ja Tarvastu gümnaasiumi kuulmeister Sootsi Helle.

Võistelusele oodetes egä auturi käest vähembelt viit luuletust, mes om kirjutet vabalt valit Eesti murden. Täisinimeste ja kooliõpilaste salme innates eräldi. Võisteluse pääauind om 400 eurut.

Märgusõnage varustet luuletuse tulep saata 1. septembres 2026 kõrraldustoimkonnale e-posti aadressi pääle helles.mulgi@gmail.com või ariligu kirjage Mulke Seltsile aadressi pääle Leerimaja, Kulla küla, 69509 Mulgi vald, Viljandimaa. Võistelusetüüsit indap indajide kogu – Viikbergi Jüri, Velskri Mart, Laande Alli, Fastre Mariko ja Sootsi Helle.

Täpsembet täädust saat veebilehe päält mulgimaa.ee.

Kõrraldustoimkonna nimel **Sootsi Helle**

Mulgi perimuskultuuri toetuse om jagatu

Eesti Rahvakultuuri keskuse toetuste osakonna päälik Salmari Margit and täädä, et 2026. aaste tegemiste jaos tetti Eesti Rahvakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri rogrammi 38 taotlust, mille summa olli kokku 209 302 eurut. Toetedi 33 rojekti ja neile masseti vällä 112 598 eurut ek kik, mis siikõrd jagade olli.

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri toetusmeetme abige om vällä tullu joba ütessa mulgikiilset lasteaakirja Täheke. Pildi pääl om Abja gümnaasiumi 1b lassi latse 2025. aaste sügüse Abja raamatupoodin mulgikiilse Tähekse esitlusel. Pilt: Ilves Kristi

Salmar ütel, et raha olli mineve aastege kõrvuten pia 3% vähemb ja sedä jagati indajide kogu ettepanekide perrä. Ilma jäive viis rojekti.

2025. aastel jäi tarvitemede 2172 eurut ja sii raha lääp Kitzbergi gümnaasiumi tantsurühmele rahvarõõvaste tävvendemises pääle sedä, ku rahandusministeerium selle otsusse tiip. A osa raha sellesama rojekti jaos anti kohe kätte, nõnda et rõõvaste tegemisege saap pääle akate.

Kuna raha olli pallu vähemb ku küsiti, sis saive enämbjagu rojekte kah vähemb raha, ku küsitu olli. Eräldi taht Salmar vällä tuvva rahvarõõvaste teema. "Rahvarõõvaste tegemise ja telmise man om üits suur mure sii, et me ei saa toete ilma kutsetunnistusete käsitüümeistride käest ostmist – innapakmise piap tegeme tunniskirjage käsitüümeister. Inime, kes om pallu rahvarõõvit tennu, võip ju ütelde, et mesjaos viil sii tunnistus, a ku tahat riigi toetust, om tähtis, et olet oma käsitüükogukonna liige. Joba keskaal tahive sunvti ja gildi, et neil oles tunnustet käsitüümeistre. Eesti Rahvakunsti ja Käsitüü Liit annap käsitüümeistre tunniskirju ju kige parembidele. Sii om oma kogukonna oidmine, sedäsi oiame ennest turusolkjide iist."

Parembe meelege and indajide kogu raha neile rojektele, mis aviteve perimust elun oida, edesi kanda ja millel om rohkemb kasusaajit.

Mulgimaa perimuskultuuri toetusi 2027. aastes saap küsime akate jälle 1. novembrel 2026.

ÜM

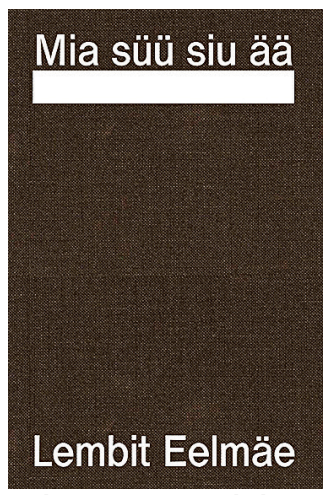

Mulgimaa perimuskultuuri toetuse abige tulli vällä ka Eelmäe Lembitu luulekogu.

Toetuse saaja	Rojekti nimi	Summa
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	Mulgi Kultuuri Instituudi edendemine aastel 2026	39 074
Villändi Vallavalitsus	2026. aaste Mulgi pidu "Ämäriguaa luu"	7000
August Kitzbergi nim Gümnaasium	AKG tansjide rahvarõõvaste soetemine ja tävvendemine	2905
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	Õpeteme mulgi kiilt 2026 (murderingi, keelepesä, koolituse)	5000
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	Seitung Üitsainus Mulgimaa 2026	5000
Tarvastu Gümnaasium	Tantsurühmele rahvarõõvaste soetemine ja tävvendemine	5000
Mittetulundusühing Eesti Pärimusmuusika Keskus	Perimuslabur Mulgimaa kuulen	4000
Mulke Selts	Mulkide Almanaki nr 36 välläandmine	3 619
Sihtasutus Kultuurileht	Täheke mulgi keelen 2026	2746
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	Nelläs mulgikiilside laule võistelus	2700
Tõrva Gümnaasium	Mulgi kiilt, vaimuperändust, aa- ja edulugu tulep õpilastel täädä-tunda	2500
Abja Gümnaasium	Mulgi keele ja kultuuri õpmist toeteve tegemise	2500
Sihtasutus Viljandi Muuseum	Mulgi söögi õpikambride sari	2400
Tartu Ülikuul	Villändimaa rahvarõõvakooli lõpik	2300
Mulgi Vallavalitsus	Halliste Põhikooli rojekt "Mulgi valla noorde keele- ja kultuurilaager 2026"	2000
Tartu Ülikuul	Mulgi keele ja kultuuri tegemise Tartu Ülikooli Lõune-Eesti keele- ja kultuuriuuringide keskusen	2000
August Kitzbergi nim Gümnaasium	Mulgi nädäl AKG-n 2026	2000
Mõisaküla Kultuurimaja	Laste perimuslaager "Väikekannel ja tõise"	2000
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	"Nupute vällä" 2026	2000
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	Suure mulgi sõnaraamatu säädmine 2026	2000
Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut	Mulgi uudise ERRin ja aalehen Sakala aastel 2026	1800
Mulgi Vallavalitsus	Mulgi keele ja kultuuri tutvustemine Karksi-Nuia lasteaialastel läbi mängu ja tegemiste	1500
Mittetulundusühing Maakad	Mulgi körtspersege kaltsade tutvustemine ja egäpäeväellu tuumine	1500
Mittetulundusühing Tarvastu Kool	Laits o kerge rada õpme	1300
Lõune-Mulgimaa Puvvetege Inimeste Ühing	Mulgi muster eläp: kudamise ja õmlemise õpirännäk	1200
Tarvastu Lasteaid	Tarvastu latse Mulgi perimuse kolmande tii pääl	1114
Tartu Ülikuul	Mulgi kultuuriperändus Villändi parandusvestivalil 2026	1040
Mulke Selts	Hendrik Adamsoni 135. sünniaastepäevä tähistemine ja murdeluuleauinna välläandmine	1000
Mittetulundusühing Mõõgavennad	Et kultuur mede käest ei pages. Mulgi kultuuri teemaline pagemisekammer	850
Abja Lasteaid	Lina siimnest särgini ja villast lõngani	800
Mulgi Vallavalitsus	Mulgimaa laulu ja luu lasteaian	650
Karksi Kultuuriselts	Kirivüü kudamise õppepäevä	600
Mulgi valla muuseumide ja turismi sõprade selts	Pent Nurmekunna nimeline V mulgikiilne luule- ja jutuvõistelus2026: indajide kogu tüü ja tänusündmus	500

Nurmekunna võistelus tõi mulgikiilse sõnasäädje Apja

Pent Nurmekunna mulgikiilse luule- ja jutuvõisteluse auinna anti kätte 17. veebruaril Abja päeväkeskusen. Kõrraldejidel olli suur rõõm nätä nii joba tutvit ku peris uusi mulgikiilsit sõnasäädjit.

Ettevõtmise pääkõrraldeje Rahneli Peeter ütel, et kokku saadeti siikõrd võisteluse pääle 36 luuletust, 2 juttu ja 1 värsivormin poeem.

Indajide kogun ollive Sepä Karin, Niine Eda, Kulli Milvi, Porkaneni Ingrit ja Niinemäe Viive. Luuletuste iist anti siikõrd vällä üits edimene kotus – Jaska Vello; kaits tõist kotust – Ilves Kristi ja Tulbi Merike; ja kolm kolmandet kotust – Tafenau Tiina, Mändoja Majalis ja Loime Katrin.

Jaska Vellol olli sii joba tõine kõrd pääauind kodu viia. Jaska ütel, et ekstra võisteluse jaos temä luuletusi ei kirjute ja päämiselt om temä tüülavva pääl näitemängu ja koduluuraamatu, a mõnikõrd tulep mõni luuletus kah iki pähä ja sis ei saa autur enne rahu, ku salm om valmis ja papre pääle pantu.

Eriauinna väärilises innati Kaalepi Ruubeni poeem "Mulgid", mis om peri raamatust "Leilimaastikud". Kaalep ütel, et poeem kõnelep elust Mulgimaal paarsada aastet tagasi, ku perisorjuseaig akas läbi saama ja talupoja saive omale perenime võtta. Kaalepi esäpuulse esivanembe om peri Mulgimaalt Paistu kihelkonnast. Sõski ei ole Kaalep esivanembidelt mulgi kiilt üten saanu. "Mia ole ärä õpnu tartu keele, sest mia esi elä Otepää kihlkunnan, a tartu ja mulgi kiil ei ole väige erineve. Mulgi keelen kirjutemise man olli miule suures abis ka mulgi sõnaraamat ja mia tahaski selle kokkusäädjit tänäde."

Oma salme saadive viil Pildi Aino, Järmuti Tuuli, Järmuti Mai ja Laiapea Andres.

Jutuvõisteluse edimese kotusse viis joba tõist kõrda kodu Ummuli kirjamiis Orav Elmar ja tõise kotusse sai Pildi Aino.

Üle poole kirjutejist võtave mõnen Mulgimaa paigan osa mulgi keele ringist, et sedä kiilt õppi, miilde tulete ja elun oida.

Siikõrd võistelusele tullu tüüsit saap vähäaaval lugede aalehest Üitsainus Mulgimaa ja Rahneli Peeter kõnel, et laanin oma ka raamat, kust saas lugede kigile seni toimunu võistelustele saadet parembit tüüsit.

ÜM

Mulgi vallavanemb Jugomäe Imre, võisteluse pääkõrraldeje Rahneli Peeter, võitje Jaska Vello ja Mulgi vanemb Oksa Priit auinde kätteandmisel. Pilt: Priksi Üllar

Ammune kevädommuk maal

Virgut sis ku
kikas kire
kargat koikust
jooset lauta
nüssät
rassit
kurnat piimä
eläijt aat
karjamaale.

Taren kasit latsi
mõset
lõikat leibä
lavva pääle
naaraten kaet
kikel silmä
silitet nail
sasipääd.
Nurmen kapstit
kükiteden
kitsi mökiteve
koplin
lambatalle
lipitseden
tissi suvve
napsave.

Ani jusku
kosilane
otsip karja
seltsist mõrsjat
kana kaaguteden
parsil
ennäst kiivalt
kitave.

Vasik kergelt
punasteden
tege ärjävärsil
silmä
sia mõnust
röhitseve
porilombin
püherdeden.

Koidiku iil
vikatige
kasteniiskel
kõnnumaal
pereesä
võimsast tõmbest
paksembes saap
ainakaar.

Võisteluse võitje Jaska Vello luuletuse

Ma taas vaikust

Ma taas vaikust
nigu üüviiuli
igätsevit elinit
nigu ütsiku
lehe libinit
vai mõtsa takerdenu
tuule unelaulu.
Ma taas vaikust
ja rahu.

Ma taas vaikust
nigu vikerkaarel
kiirgamen elujõudu
nigu varjumustride
õhkõrna astmist
õhtukasten
vai tähistaivast
varisevet
õbevalget.
Ma taas luutust
ja rahu.

Ma taas vaikust
nigu kodukotusse
kummalist kutset
nigu laste juttu
ja naarukilkit
vai aajõe takast kostvat
karjakellä kaja.
Ma taas rõõmu
ja rahu.

Ma taas vaikust
mitte räpätse maailma
räuskämisi
mitte sõamarust
räsit kodusit
ja põlde
vai süämevalust
valgunu
leinapisarit.
Ma taas mõistmist
ja rahu.

Aig võtta aig maha

Katski ringuteve ennäst
uibuossel
paisunu punga
ja päiv kõrgen sirap
nigu puhkenu
luutuse õis
nõnda kavva
ku ta õõguv süli
saap suujust
ja valgust täis.

Sellest lõõsast pudenep
kuldsit lõimi
ennäst mõskma
lämmen
ojaviin
ja kaugele
om lännu
silmäpiir.

Sa mine
astu tassa
võta aig maha
ja vaate
sedä kevädist
rõõmutsemist
sedä luuduse
imet
ja sa näet
ku illus om
su kodukotus
su kodune
Mulgimaa
äitsnemise aal.

Om ju õkva nõnda

Saatus oiap meid ja keeläp,
aig kikk ütskõrd alla neeläp.
Tiit sa ääd vai tiit sa kurja,
kikk saat endele kõrd turja.

Naarjal kasus nagel kanni,
kadetsei võip lakku panni.
Lipitsei nühk saksel taldu,
olgu sent vai surmal võlgu.

Pilkajade pritsva tatti,
ku kuses vasta aialatti.
Rääslejä vehk ruskit astun,
rahajõmm pait punnin taskut.

Perändus aap õkva ullus,
rikkus nigu taivast tullu.
Uup võip oidu tuua pähä,
ku ta peris pääst ei lähä.

Põrutus viip kolbast aru,
armastus
tuup
engevalu.

Mulke Seltsi Villändi kogukond sai kokku 21. veebruaril Abja päeväkeskusen, et ütenkuun Laande Alli ja Vallase Kaide käe all Mulgi putru tetä ja pudrulugusit kõnelde.

Pilt: Grenbergi Ave

Nalla kah

Juku uurip onu Piitre käest: “Onu, kas siu nõna valutep kõvaste?”

Onu Piiter: “Mesperäst miu nõna valuteme pias?”

“Esä kõnel eilä, et vedäs siu kõvaste nõnapidi.”

***

Matusserong liigup kalmuaia poole. Kige ihen sõidap suur uhke must autu, paat peräkäru pääl ja paadi sihen surnukirst.

“Ta olli vist kange kalamiis?” uurip üits kaugemb suguline tõise peielise käest.

“Mesperäst olli?” imestep sii. “Ku oleme ta naise maha mattan, põruteme kohe järve pääle!”

***

Esä küsüp Juku käest: “Juku, ku pallu jääs perrä, ku saast üits maha võtta?”

“Kaits nulli,” kostap Juku.

***

Kaits naabremiist om kolmande man turakut mängmän, a nelläs käsi jääs puudu.

Esä ütlep pojale: “Joose õige onu Juhani manu ja kutsu ta meile turakut mängmä!”

Poiss joosepki Juhani manu ja õikap joba usse päält: “Onu Juhan, esä tahap, et sa meile tules, sest nelläs turak om puudu!”

***

Ämm kingip väimihele sünnipäeväs kaits lipsu.

Järgmisel pidul om väimihel üits neist ette pantu.

“Ah tõine lips ei kõlbagi, jah?!” nähväp ämm ihtitselt.

***

Indiaanipääliku ette astuve neli sõamiist.

Päälik sääjäp käe risti rinna pääle ja küsip: “Mu vapre sõamihe, kunkottal te ollide neli päevä?”

Üits sõamiis astup sammu ette ja sellätep: “Oo, suur päälik, meil juhtusi äpärdüs. Mede vaindlase kahvanäo võtive meid kinni ja pannive vangimajja. Istsime sääl kolm päevä, vällä es saa. Nelländel päeväl panni mede vapper seltsiline Terävsilm tähele, et vangimajal ei ole nelländet seinä. Sis me saime ärä putkate.”

Latsele

Keväd

Loime Katrin

Kaits kurge kurameerive
na nurme pääl patseerive
ja kiiviteje pesäle
om jõudan õge ligi.

Ja kiiviteje kiivitep,
ta ümmer kurgi tiirutep.
Mesperäst suu päält kesäle
te tullu ommetegi?

Ei massa ninda käräde
ja asja panda imess –
om mitmit kohte Eestimaal,
kel Kurenurme nimess.

Värvi toonekure pilt iluste ärä!

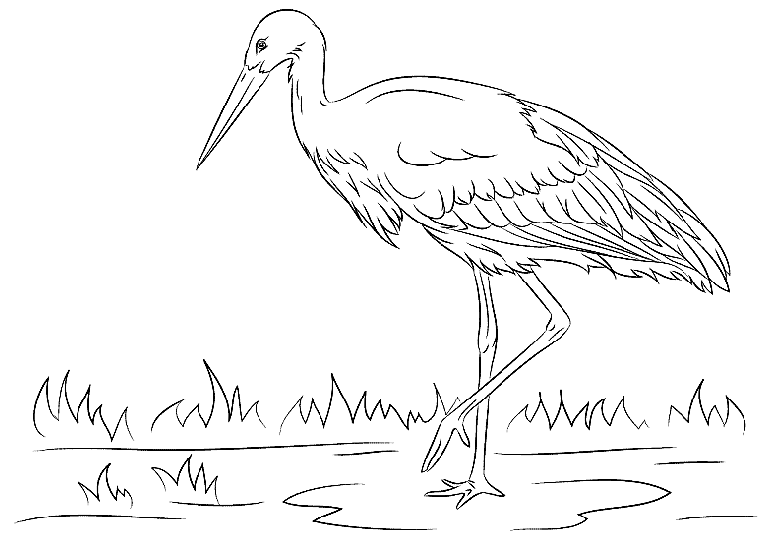

Ruute sissi om ärä paetet 10 sõna, mis tähendeve mulgi keelen külä tantsupidu:
JUBI, JUNDSE, KIRMAS, PILGAR, SIMMAN, SÄRU, VERKA, KARAP, LARP, JASKAR.

Otsi vällä! Loe edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

G	H	U	B	P	M	J	J	O	Õ
N	Ä	V	D	A	H	I	U	R	M
L	A	R	P	R	Ö	R	A	B	O
E	K	M	V	A	A	G	Ü	M	I
M	R	U	M	K	L	H	N	K	P
Ü	E	T	S	I	G	M	T	O	N
R	V	A	P	R	S	Ä	R	U	D
S	J	D	Õ	M	E	H	M	Ä	A
A	M	U	E	A	I	K	O	L	P
U	H	S	E	S	D	N	U	J	H

Sääjä sõna õigeste rivvi, sis saat üte vanasõna!

SIRK ÕPI LENDÄME EGÄ PESÄN EI.

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne Üitsainus Mulgimaa
Aalehe välläandmist toeteve Eesti Ravakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri toetemise abinõu, Tõrva, Mulgi ja Viljandi vald.
Toimetus:
e-post: kristi@mulgimaa.ee
toimendei: Kristi Ilves, tel 5344 8176
Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.